

Genişletilmiş Özet

Genellikle bağımlılığın ortaya çıkmasına neden olan faktörler; ailevi, bireysel, sosyal, coğrafi ve ekonomik olmak üzere birkaç genel kategori altında ele alınabilir. Bağımlılık patolojisine ilişkin araştırmalardan elde edilen sonuçlar, uyuşturucu madde bağımlılığının nedenlerinin anlaşılması halinde, bu sosyal sorunu ve bu sosyal sorunun yıkıcı sonuçlarını önlemeye yönelik pratik ve etkili çözümler üretilebileceğini ortaya koymaktadır. Bu fikirden yola çıkarak yapılan bu nitel çalışma, İran'ın merkezinde bulunan Humeyn şehrindeki metamfetamin kullanıcılarının *metamfetamin* kullanmaya başlamasına neden olan faktörleri incelemeyi amaçlamaktadır.

İran'ın Humeyn şehrinde yürütölen nitel çalışma kapsamında, 2019 yılında, Uyuşturucu Bilgi Merkezi (DIC, Drug Information Center) aracılığıyla, kartopu yöntemi kullanılarak 12 metamfetamin kullanıcısı belirlenmiştir. Çalışma kapsamında veri toplamak amacıyla yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler gerçekteşirilmif ve görüşmeler esnasında katılımcılardan metamfetamine neden başladıklarına dair fikir yürötmeleri ve deneyimlerini paylaşmaları istenmiştir. Akabinde, *metamfetamin* tüketme isteklerinin nedenlerine odaklanmaları talep edilmiştir.

Katılımcılar 32 ila 48 yaş aralığında olup, yaş ortalaması ve standart sapması 29.23 ± 5.86 'dır. Metamfetamine başlama yaşı 17 ila 47 arasında değışmekte olup, yaş ortalaması ve standart sapması 27.58 ± 8.11 'dir.

Nitel veriler analiz edilirken nitel içerik analizi yapılmıştır. Öncelikle yapılan görüşmelerin ses kayıtları yazıya dökölmüş, ardından araştırmacılar bu yazılı dokümanları dikkatle inceleyerek genel bir fikir elde etmeye çalışmıştır. Akabinde ise yapılan görüşmelerin yazılı hallerine açık kod uygulanmış ve çıkarılan kodlar MAXQDA10 metin verileri düzenleme yazılımıyla düzenlenmiştir. Son olarak çıkarılan kodlar dört kategoriye ayrılmıştır:

i) **Merak ve arkadaş teşviki:** *Metamfetamine* başlamanın en önemli sebeplerinden biri merak ve arkadaş teşvikidir. Bu açıdan bakılacak olduğunda, başkalarının uyuşturucu madde kullandığını görüp merak etmek uyuşturucu maddeyi çekici hale getirirken, *metamfetamin* kullanan kişilerin *metamfetaminin* etkilerini övmesi diğere insanları da uyuşturucu kullanmaya teşvik etmektedir. Bu iki faktör, *metamfetamin* kullanımının ana nedenlerinden birkaçıdır. Merak ve bireylerin, özellikle de arkadaşların baskısı, bağımlılığın oluşmaya başlaması nedenlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

ii) **Metamfetaminin bağımlılık yapmadığına ve diğere maddeleri bırakmaya yardımcı olduğuna dair yanlış algı:**

Metamfetaminin bağımlılık yapıcı gücünün bilinmemesi, uyuşturucu madde kullanımının sersemlik hissi yaratmadığına dair yanlış algı ve diğere maddelerin bırakılması metamfetamin kullanımının diğere nedenleridir.

iii) **Keder ve üzüntüyü unutm:** *Metamfetamine* başlama nedenlerinden biri de üzüntüyü unutmaktır. Buna göre insanlar kendi hayatlarındaki sorunlardan ve stresli olaylardan kaçmak için *metamfetamin* veya başka uyuşturucu maddeler kullanmaktadır. Bir başka ifadeyle, problem çözme ve stresle başa çıkma becerisi edinemeyen insanlar, *metamfetamin* de dâhil olmak üzere çeşitli maddeler kullanarak bu sorunlardan kurtulmaya çalışmakta ve bu tür olumsuz başa çıkma becerilerine yönelmektedir.

iv) **Metamfetaminin uykuyu önleme etkisi:** *Metamfetaminin* uykuyu önleme etkisi de *metamfetamine* başlama nedenlerinden biri olup, bu durum iki katılımcı tarafından dile getirilmifdir. Bu etki, kristal ilk tüketildiğinde ortaya çıkmaktadır. Bir tür uyarıcı olan ve dolayısıyla insanlarda uykusuzluk yaratıp aktiviteyi artıran *metamfetamini* tüketen kişi birkaç gün uyuyamaz. Bu nedenle fiziksel kuvvet gerektiren bir iř yapması veya işini belirli bir sürede teslim etmesi gereken kişiler *metamfetamin*, kullanmaya teşvik edilir.

Sonuç olarak bu çalışmada *metamfetamin* kullanımıyla ilgili dört faktör (merak ve arkadaş teşviki, *metamfetaminin* bağımlılık yapmadığına ve diğere maddeleri bırakmaya yardımcı olduğuna dair yanlış algı, üzüntüyü unutm ve kristal ilk kullanıldığında ortaya çıkan uykuyu önleme etkisi) belirlenmiştir. Halkın, *metamfetamin* tüketiminin zararlı etkileri hakkında bilinçlendirilmesi, ayrıca *metamfetaminin* bağımlılık yapmadığına ve iř verimini artırdığına dair yanlış algının düzeltilmesi gerekmektedir. Sağılıkla ilgili uygun mesajlar verilerek *metamfetaminin*, opioidleri bırakma konusunda herhangi bir etkisi olmadığı vurgulanmalıdır.